

ФІЛОСОФІЯ ЛЮБОВІ: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ РАКУРС

Актуальність проблеми. Філософія любові - один із найголовніших феноменів у історії людства. Уже давно люди задаються питанням про те, як саме виникла любов. Багато хто вважає, що вона виникла ще тоді, коли поняття ненависті, дружби і заздрості не були відомими. В даний момент всі події відбуваються в надзвичайно швидкому темпі і людьми оперують такі поняття як смерть, тривога, відчай, розлука та безнадійність. Людина, яка була впевнена у щасливому завтра, переживає відчуття покинутості та приреченості. Вона шукає якусь опору, щоб зуміти протистояти негараздам. Згідно із філософськими концепціями мислителів, саме цією опорою і є любов. Вона є еліксиром для душі кожного хто її скуштує, таким чином утворюючи свою особистість. Це твердження є засвідченням актуальності любовної тематики у філософських дослідженнях. Цей феномен та його потреба буде важливим до тих пір, поки існує людина та людство.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема філософії любові піднімається у філософських творах таких відомих філософів як Сократ, Платон, Аристотель, Плутарх, Марк Аврелій, Сенека, Кант та інші. Дослідженням феномену любові в філософії займалися такі мислителі, як Сьорен К'єркегор, Жан-Поль Сартр, Габріель Марсель, Карл Ясперс, Альбер Камю, Микола Бердяєв, Віктор Франкл, Мігель де Унамуно, Ролло Мей, Еріх Фромм, Паскаль Брюкнер, Дж. Бруно, Л. Валла, М. Монтень, М. Фічіно. У роботах західноєвропейських філософів XVII - XVIII століть: Ф. Бекона, Т. Гоббса, Р. Декарта, Дж. Локка, Б. Паскаля. Завдяки тематиці любові сьогодні стали відомі такі мислителі, як Дені де Ружмон, який здійснив ґрунтовне дослідження феномену любові у європейській філософії, Ален Бадью, Паскаль Брюкнер, Олександр Бальхаус та ін. Любов не має словникового пояснення через психологічну термінологію: вона має характер особистісного, індивідуального переживання. Тому, філософські джерела з означеної проблематики потребують щораз нового дослідження, за якого відкривається нове й неповторне «поле» їх розуміння.

Об'єктом дослідження є феномен людського буття - любов.

Предметом дослідження є історико – філософський ракурс дослідження філософії любові.

Мета дослідження полягає у визначенні проблеми взаємозв'язку буття і людини у процесі соціально-філософського аналізу, де основою всіх рівнів буття стає любов.

Любов – це всеохоплююча і найглибінніша філософська категорія. Це досконало нове почуття, якого майже не могло бути декілька століть тому. І народження цього почуття – ланка в ланцюзі тих величезних і соціальних переворотів, які відбуваються в людині і суспільстві [8, с. 29].

Любов – суміш меду і яду, великий психологічний підсилювач сприйняття, і вона збільшує в очах людей щастя та не щастя. Входячи в життя людства, любов змінює весь лад її цінностей. Це абсолютно новий стимул людської поведінки, з'являючись, вона кидає свій відблиск на всі інші стимули, зміщує їх рівновагу, різко міняючи пропорції. Простота людського життя тепер зникає, народження любові заплутує, ускладнює індивідуальне життя, лишаячи її цілісності. В будь-який час проблема любові є надзвичайно актуальною. Для кожного віку існує певна любов. Для дітей - це любов до своїх батьків, рідних, до того що їх оточує, для підлітків - це перше кохання, для дорослих - це діти, сім'я, онуки. Це сильне почуття, сплеск емоцій в душі, що сповнюють все людство [8, с. 35].

Кожна людина є особистістю, тому для неї розуміння поняття любові буде відмінним від сприйняття її іншими. Зараз любов'ю називають все, що відбувається між людьми. Надто багато книг, розповідей та переказів створюється останнім часом. Вправність має - медіа брати в оборот велике слово, дало змогу добиратись до душі кожної людини. А чи задумувалися ви коли-небудь над тим чи існувала, і чи існує взагалі любов, і чи кожному вона доступна ?

Навряд чи, можна сказати що любов не існувала в давні часи. Про неї говориться вже у найдавніших міфах Греції, а в класичну епоху, майже двадцять п'ять віків назад, появились навіть теорії духовної любові – Сократа, Платона, Аристотеля. Ера античності тягнулась більше тисячі років і пройшла декілька різних епох. Услід за мікенською, долітературною епохою йшла героїчна або аттична епоха, потім класична, елліністична і нарешті, пізня античність. З ходом часу змінювались люди, зовсім іншим був спосіб життя та психологія. І напевно не можна виносити загальне поняття любові для всіх епох та століть.

В Давній Греції, а пізніше в Римі, любов цінувалась дуже високо. У книгах міститься прославлення любові. Більше того, в них вкладений позитивний моральний зміст. «Адже тим, чим слід завжди керуватися людям, що бажають прожити своє життя бездоганно, жодна рідня, жодні почесті та багатство, і взагалі ніщо на світі не навчить їх краще, ніж любов».

Думка Аристофана про любов як прагнення до втраченої цілісності була сприйнята В. С. Соловйовим, який сказав, що «любов - це потяг однієї живої істоти до іншої і взаємного заповнення життя» [8, с. 67].

Любов, не сумнівно, була і в Давній Індії, де не було політичної свободи. Тим більше вона була там, де вперше в історії розпустилася рідкісна і крихка квітка демократії, і тим самим виникли умови для розквіту особистості [8, с. 41].

Велику увагу проблемі любові приділяла також і Візантія. Ідеї людськості, гуманного відношення до кожної окремої людини зберігають своє високе значення. Знахідки візантійців лежать більше в сфері чисто духовного досвіду, який, опираючись на Новий заповіт, не існує без любові. На рівні людського буття філософія ставила поняття любові значно вище розуму.

В середньовічній Візантії свято вітчизна концепція любові була головною, але не єдиною. На протязі всієї історії продовжувало існувати античне розуміння любові.

В епоху Відродження тема любові розцвіла в обстановці загального, гострого інтересу до всього земного і людського, звільнившись з під контроль церкви. Любов повернула собі статус життєвої філософської категорії, який вона мала в античності [8, с. 110].

Виходячи із вище написаного, ми бачимо, що феномен любові є змінним відносно часу і конкретного визначення його не існує, як такого.

Говорячи про сьогоднішній день, на першому плані більше актуалізується любов до себе. Все частіше, навіть Євангельські слова про любов до ближнього акцентують на фразі «як самого себе», і намагаються, для початку полюбити всією душею себе, а потім, в неї не поміщається жодне «ти». Наскільки звикла наша свідомість до нав'язаного стереотипу, що любов – це насамперед задоволення, що ми всіма силами стараємось влаштувати життя та стосунки так, щоб було зручно та комфортно, щоб на першому місці було «я», а не «ти» [2].

Коли ми закохані, робити подвиги надзвичайно легко. Однак, навряд чи це можна назвати подвигом в ім'я любові. Швидше за все, це насолода плодами закоханості. Подвиги повсякденного життя зовсім не яскраві, і на перший погляд, не заслуговують аплодисментів. Подвигом можна більше назвати тоді, коли ти робиш його усвідомлено, ламаєш свою лень, гордість, егоїзм, а потім вже робиш вчинок заради іншого. Звичайно у кожного є вибір у будь-якому випадку – можна не любити, адже ніхто не заставляє. Та уявити собі таке життя, в якому немає любові - страшно і холодно. Як зазначає в своїй праці Гончарук Т. В.: «Людина, яка є самостійною істотою від природи, набула можливості саморозвитку, перевтілення» [1, с. 26]. Тому, якщо вибирати любов, то потрібно готуватися до великої праці над собою.

Любов – це одне із найважливіших властивостей людини, таких як совість, честь, розум, свобода. Виникнення кохання з допомогою будь-якої причини (наприклад, краси, розуму, сили і т. д.), не можливо пояснити жодними словами, тому що, якби такі причини справді б відіграли таку роль, то ніякої б любові не було, а лише її імітація. В світі завжди є сотні, а то й тисячі людей, які більш красивіші, розумніші, сильніші, і не завжди можна зрозуміти чому ми вибрали саме цю людину, а не іншу.

Кохання завжди пояснюється якимись причинами, і кожна особа щиро вірить в те, що його друга половинка найкрасивіша і найрозумніша. Людина любить тоді, навіть коли виявляється, що коханий насправді не має особливих переваг.

Любов, як феномен не пояснюється ні фізичними, ні фізіологічними, ні психологічними умовами людського існування.

Щира та безумовна любов зустрічається дуже рідко, і більшість людей любові не переживають, а насолоджуються лише її імітацією, переконують себе в тому, що люблять, задовольняючись насправді лише сурогатом любові. Зі слів видатних філософів існує думка, що справжня любов можливо, не завжди зустрічається на життєвому шляху.

Напевно, це ще пов'язано з тим, що люди бояться любити, так як для цього потрібні внутрішня свобода та готовність до вчинку. Любити - це жити в постійній самовідповідальності, турботі і тривозі. Люди розуміють, що живуть по-справжньому тільки тоді, коли люблять. Це дає змогу вириватись з буденності життя.

Нікого не можна змусити робити якусь справу з любов'ю. Все, що людині не подобається, вона робитиме це погано, або взагалі відмовиться від цього [5].

Любов, як буття людини є великою таємницею і вона в філософському сенсі, це не те, що десь заховано і зовсім не те, що рано чи пізно можна відкрити; таємниця - це те, що лежить на поверхні, всім видиме але недоступне. Ніколи людина не зрозуміє тієї справжньої любові, не відчувши її на власному досвіді.

Любов зароджується із самих витоків існування людини: психічна захищеність і врівноваженість, здібності і таланти ще з дитинства закладаються материнською любов'ю.

В різні часи поняття любові мало свої особливості його трактування. Кожен філософ висвітлював свою думку фактично по-різному, і є багато прикладів розуміння цього феномену. Ось першим прикладом цього може слугувати думка класика С. Л. Рубінштейна, «любов – це твердження неповторного буття іншої людини» [3].

Тобто, можна сказати, що це не почуття і зовсім не набір емоцій. Це стан, коли ми можемо при душевному єднанні з людиною бути самими собою, при цьому залишаючись духовно вільним. Це, так би мовити, не вимушена єдність незалежностей. Тобто, коли ми відчуваємо себе окремими, нітрохи не залежними, і при цьому вирішуємо бути разом з кимось, то вибір цей невимушений, вільний. Визнавати буття іншої людини неповторним – означає визнавати, що ця людина – особистість зі своїм минулим і зі своїм майбутнім (навіть якщо ми – єдина плоть), що, створена за образом Божим, вона вільна, в тому числі і від нас. Це є розумінням того, що любов щаслива, незалежно від того, взаємна вона чи ні, і це радість – відмінна риса любові.

А от Іммануїл Кант вважав, що любов є головним обов'язком людей один перед одним. Він розрізняв два типи любові: «практичну» і «патологічну». «Говорячи про любов практичну, Кант мав на увазі ту любов, яка існує до Бога або ближнього, а щодо любові патологічної, то це - почуттєва любов» [5].

П. Юркевич свою «філософію серця» ґрунтує на основних принципах християнства. Він наголошує на визнанні в біблійних текстах серця, як центру цілісного духовного життя людини, що охоплює людське мислення. Відношення між серцем і розумом дуже складні. Стан серця - це стан самої людської душі. А душа в своїх таємничих сподіванках тяжіє до вічного, абсолютного, піднесеного, безмежного, такого якого не можливо пояснити нашим розумом, проте можна спробувати втілити в образи, символи вищої філософської рефлексії [7].

Людвіг Фойєрбах вважав, що любов, сила волі і розум - це досконалості. У них приховується вища, абсолютна сутність людини, як такої, ціль її існування [4, с. 115].

Висновки. Любов – це найскладніша таємнича і парадоксальна реальність, з якою зустрічається людина. І це не тому, як вважається, що від любові до ненависті тільки один крок. А тому, що «ні вирахувати», «ні вичислити» любов не можливо! В ній не можна бути ошадливим – природа легко відкине будь-які розрахунки! – в ній можна бути тільки чуйним, щоб слідкувати за її течією і вчасно душею вгадати всі її повороти та невловимі для очей зміщення. В любові не можна бути скупим і бездарним – тут потребуються щедрість і талановитість, пильність серця, широка душа, добрий, тонкий розум і багато іншого, чим обдарувала нас природа. Природа звеліла нам бути гідними любові – цього нескінченного дарунку, який вона турботливо шле нам. Любов – це як деякий універсальний метафізичний принцип єдності світу. Людина, яка відкриває у собі таку любов, допомагаючи своїм співстражданням їй розвиватись, осягає цей світ, приєднується до світового цілого. Досвід, якого вона набуває протягом певного часу в житті, перетворює тілесну любов на духовну, наділяючи індивідуальним смислом і світ загалом. Так, безпосередній досвід конкретної індивідуальної свідомості, досвід трагічної суперечності людського буття – «трагічне відчуття життя», є для філософів істинним та єдиним джерелом смислу, який створюється кожного разу у процесі самого людського життя. Варто зазначити, що створюючи свою концепцію філософії любові, філософ називає проблему трактування любові як людської гріховності, традицією християнської церкви.

Розглянувши феномен любові у філософських концепціях мислителів та в історії її творення, ми приходимо до висновку, що істинна любов є діалогічною у своїй сутності та знаходить свій вияв через форму стосунку «Я - Ти». Як було продемонстровано у статті, любов – це все... І за іншої умови ця любов стане абсурдністю.

Спіраючись на різні погляди, можемо сформулювати особливе визначення любові. Любов – це не просто феномен людського буття, а й щось високе, трансцендентне, сакральне. Людина не спроможна жити без любові, оскільки це один із найважливіших аспектів життя. Любов перебуває у тісному зв'язку з дружбою, і, саме тому, люди іноді дружбу сприймають як любов, і навпаки любов за дружбу.

Література

1. Гончарук, Т. Персоналістська філософія та її різновиди / Т. Гончарук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Філософія. – 2005. – № 13. – С. 26-30.
2. Ковальчук Ю. Трактатування любові як «воскресіння в іншому» у філософських рефлексіях Мігеля де Унамуно/ Юлія Ковальчук // Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філософія». – 2015. - № 35. – С. 34–41.
3. Ковальчук Ю. Феномен любові у європейській філософії XIX-XX століть: онтологічно-екзистенційний вимір: дис. на здоб. наук. ступеня канд. філософських наук : 09.00.05 / Ковальчук Юлія Василівна. – Л., 2017. – 198 с.
4. Світ мудрості. Хрестоматія з філософії [Текст]: навч. посіб. / упоряд. Г. Орендарчук, М. Шумка. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – Тернопіль : Астон, 2008. – 384 с.
5. Шпилькин Ю. Философия любви: Обоснование. Утверждение. Опровержение. [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://www.e-reading.club/bookreader.php/1006377/Shpilkin__Filosofiya_lyubvi_Obosnovanie.html
6. Философия любви. Ч. 1/ Под общ. ред. Д. П. Горского; Сост. А. А. Ивин. – М.: Политиздат, 1990. – 510 с.
7. Гончарук, Т. В. Антропологізм філософських пошуків / Т. В. Гончарук // Сторінки історії : зб. наук. праць – К. : ІВЦ „Видавництво „Політехніка”, 2005. – Вип. 21. – С. 247-254.